

Крисанова Т. А.,

Волинський національний університет ім. Лесі Українки, м. Луцьк

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕРМІНІВ В УМОВАХ БЕЗЕКВІВАЛЕНТНОСТІ

Стаття присвячена розгляду основних прийомів перекладу англійських економічних термінів, які не мають терміну-еквіваленту в українській мові. Аналізуються причини безеквівалентності, визначаються шляхи перекладу однокомпонентних та багатоконпонентних економічних термінів.

Ключові слова: економічний термін, прийом перекладу, безеквівалентний, англійська мова, українська мова.

The article highlights the main ways of translation of English economic terms having no equivalent in the Ukrainian language. The main reasons which cause non-equivalence have been analyzed, the methods of translation of English one-componental and multi-componental economic terms have been distinguished.

Key words: economic terms, method of translation, non-equivalence, English language, Ukrainian language.

Проблема перекладу термінів з англійської мови на українську була й залишається однією з найбільш актуальних в сучасному перекладознавстві. Дослідження питання передачі термінів у процесі перекладу проводились науковцями В. І. Карабаном, Ф. О. Циткіною, Н. Г. Александровою, Л. І. Борисовою, В. П. Даниленко тощо. Особливий інтерес викликає цей процес для галузі економіки, оскільки за останнє десятиріччя саме вона зазнала інтенсивного розвитку. Економічна терміносистема англійської мови є чисельною та розгалуженою, що може викликати певні труднощі у процесі перекладу. Метою статті є визначити методи перекладу англійських економічних термінів, які не мають відповідних еквівалентів в українській мові. Економічна терміносистема динамічно розвивається, знаходиться в тісному контакті з життям і розвитком суспільства, реагує на зміни мовної ситуації, передає наукову інформацію. Тому наше дослідження є безумовно актуальним, оскільки сучасні наукові перекладацькі студії спрямовані на вивчення чинників, які впливають на вибір варіанту перекладу та їх зв'язку із специфікою мови перекладу. Об'єктом дослідження є економічні терміни англійської мови. Предметом – способи перекладу економічних термінів англійської мови в умовах безеквівалентності.

Безеквівалентні англійські економічні терміни хоча і не складають значної кількості економічної терміносистеми, але можуть викликати певні

труднощі при перекладі. Необхідно враховувати й те, що при перекладі перед перекладачем не стоїть завдання перекладу всіх компонентів лексичної одиниці, адже переклад не є проста заміна слова висхідної мови словом мови перекладу. Причиною безеквівалентності є тимчасове відставання однієї з мов в розвитку системи понять в тій або іншій області і екстралінгвістичні передумови в ході подальшого розвитку професійної сфери [3, с. 111]. Тому до безеквівалентної економічної термінології можна віднести ті терміни, які не представлені в понятійному апараті української економічної сфери через певні причини. Варто зазначити, що відсутнім в мові перекладу може бути саме еквівалентний термін, однак поняття може існувати в українській економічній реальності. Розуміння та вибір способу перекладу таких лексичних одиниць може відбуватись тільки з урахуванням певної екстралінгвістичної ситуації вживання термінів, адже саме ситуація дозволяє усвідомити специфіку змісту терміна.

Описовий переклад терміну спрямований на роз'яснення значення терміну. Описовий переклад бажано використовувати, коли переклад терміна згідно норм української мови не може адекватно передати його значення. Інколи однокомпонентний термін перетворюється на багатокомпонентний, який більш схожий на тлумачення терміну, ніж на термін, наприклад: *strangle* – подвійний опціон з одночасним продажем або купівлею опціону пут і опціону кол із різними цінами реалізації. Інший термін – *triangular merger* – в своїй структурі містить компонент, який називає геометричну фігуру, що надає йому певної символічності, яка, однак, повністю втрачається в результаті перекладу – поглинення шляхом злиття компанії-об'єкта з дочірньою компанією поглинача. Розширення синтаксичної структури терміна ускладнює процес перекладу, однак дозволяє точно передати значення відповідного терміна.

Транслітерація та транскрипція доречні, коли український еквівалент відсутній, в зв'язку з відсутністю такого явища в українській економічній професійній сфері, а пояснення є надто громіздким, наприклад: *hedger* – хеджер, *hedging* – хеджинг, хеджування, *netting* – нетинг, *acceptor* – акцептор, акцептант. Вживання цих прийомів перекладу демонструє тенденцію до інтернаціоналізації української економічної терміносистеми. І тому деякі економічні терміни, які поширені в різних мовах запозичуються, а не пояснюються. Крім того, відомо, що однією з вимог до терміна є його стислість та нейтральність значення. І тому вибір українського терміна буде підпорядковано цим вимогам, навіть через втрату певної метафоричності, яка притаманна деяким англійським економічним термінам, наприклад: *carptive funds* – кептивні фонди, а не “захоплені у полон фонди”. Транслітерація та транскрипція застосовуються при перекладі власних назв, а також деяких абревіатур, наприклад: *cif terms* – умови *cif*, *DAGMAR model* – модель ДАГМАР. Деякі безеквіва-

ленті однослівні терміна беруть участь у формуванні складених термінів. Якщо значення безеквівалентного ключового терміна передається українським терміном, то і в перекладі похідного складеного терміну варто використовувати той самий спосіб перекладу.

Застосування прийому калькування при перекладі економічних термінів є можливим у зв'язку з приналежністю англійської та української мов до єдиної індоєвропейської сім'ї, що обумовлює існування спільних структурний рис. Саме прийом калькування забезпечує відтворення смислової структури лексичної одиниці. Структурна близькість мов, наявність в них мовах подібних структурних моделей є умовою, яка впливає на процес запозичення [2, с. 177]. Адже вплив чужої мови – не є тільки зовнішнім фактором, він пов'язаний з внутрішнім, іманентним розвитком мови [1, с. 107]. Калькування є доречним у випадках, коли його застосування не приводить до буквалізму. Наприклад: *basic earnings per share* – базовий дохід на одну акцію, *revolving credit* – револьверний кредит, *inflationary spiral* – інфляційна спіраль.

Транспозиція та калькування застосовуються, також, для перекладу економічних термінів, які є препозитивно-атрибутивними словосполученнями. Складність перекладу таких термінів полягає у відмінності структур англійської та української мов та полісемантичності компонентів. Для адекватного перекладу таких термінів-словосполучень необхідно встановити семантичні зв'язки між компонентами терміну, зрозуміти значення кожного компонента окремо, вибудувати переклад терміна у відповідності до норм мови перекладу. У таких випадках може застосовуватись синтаксична транспозиція (переклад за допомогою перестановки членів словосполучення), наприклад: *general obligation bond* – облігація під загальне зобов'язання, *plastic card transaction* – розрахункові платежі за допомогою пластикових карток.

Особливої уваги заслуговує переклад англійських економічних термінів з метафоричним значенням. Як відомо, метафоричність, створюючи певний образ, компресує семантичну інформацію. Переклад таких термінів вимагає або пошуку метафоричного українського терміна, еквівалентного за значенням, або неметафоричного відповідника. В останньому випадку, зникає певна образність, притаманна англійському терміну та зменшується семантична компресія. Це призводить до збільшення українського терміна, наприклад: *pegging prices* – заморожування заробітної плати (*peg* означає прищипка), *turnkey project* – об'єкт, що здається під ключ, *sunrise industry* – галузь, що зазнає піднесення (*sunrise* означає схід сонця), *piggybacking* – об'єднання різнорідних проєктів.

Інтерес викликає переклад складних термінів, які є утворенням специфічної конструкції (так звані лексикалізовані синтаксичні конструкції, голофразис або компресиви). Специфікою таких слів є те, що вони

є суто англійським мовним явищем, і відсутні в українській мові. Зазвичай такі терміни складаються із складного слова, утвореного okazіонально та простим терміном. При перекладі компресія таких термінологічних словосполучень втрачається, і вони перекладаються описовим способом відповідно до норм української мови. Наприклад: *going-out-of-business sale* – ліквідаційний розпродаж; *written-down-value method* – облік з залишкової вартості; *step-by-step implementation* – поетапне здійснення; *off-balance-sheet transaction* – позабалансова операція.

Таким чином, проблема перекладу термінологічної лексики, на перший погляд, є достатньо ґрунтовно досліджена в сучасному перекладознавстві. Однак переклад термінів, які не мають еквівалентів в мові перекладу залишається все ще актуальним питанням. Структурні, семантичні, синтаксичні відмінності термінів англійської й української мов створюють труднощі у виборі способу перекладу. Крім того існування англійських термінів, які не мають поки що відповідника в українській мові (наприклад, *mercy-go-round transaction*, *death valley*, *freeriding*) відкривають нові перспективи для подальшого дослідження, що становить інтерес як для теорії мови, так і для практики зіставлення мов.

Література

1. Гавранек Б. К. К проблеме смешения языков / Гавранек Б. К. // Новое в лингвистике. – М.: Прогрес, 1972. – № 6. – С. 94-112.
2. Д'яков А. С. Основи термінотворення: Семантичні та соціолінгвістичні аспекти / Д'яков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б. – К.: КМ Academia, 2000. – 218, [1] с.
3. Циткіна Ф. О. Термінологія й переклад / Циткіна Ф. О. – Львів: ВЛІ, 2003. – 187 с.